

DISA TË DHËNA PARAPRAKE PËR ECURINË E PROCESIT ZGJEDHOR TË 18 SHKURTIT 2007

HOTEL TIRANA, 19 SHKURT 2007
ORA 13:00

Informacione të përgjithshme

1. Pas konferencës së parë për shtyp të Komitetit Shqiptar të Helsinkit lidhur me ecurinë e fushatës zgjedhore sot KShH-ja del në konferencën e dytë për të paraqitur disa përfundime paraprake lidhur me procesin zgjedhor të zhvilluar dje, më datë 18 shkurt 2007 dhe ecurinë e procesit të numërimit të votave deri në orën 8:00 të ditës së hënë, datë 19 shkurt 2007.
2. Komiteti Shqiptar i Helsinkit (KSHH-ja) u angazhua në vëzhgimin e ecurisë së procesit zgjedhor në disa zona zgjedhore të bashkive: Tiranë, Gjirokastrë, Fier, Durrës, Elbasan, Shkodër, Vlorë, Korçë dhe në disa komuna. Gjithsej u angazhuan 150 vëzhgues për procesin e votimit dhe për procesin e numërimit të votave.
3. *Objekt i këtij vëzhgimi* ishin: përgatitja për hapjen e votimit, hapja e qendrave të votimit, respektimi i procedurave të votimit, respektimi i kodit zgjedhor nga komisionerët e qendrave të votimit, gjetja e emrave në listë. Votimi i fshehtë, mbyllja e procesit të votimit, dërgimi i kutive në qendër të votimit, numërimi i votave.
4. Komiteti Shqiptar i Helsinkit vlerëson situatën në përgjithësi të qetë të zhvillimit të procesit të votimit në zonat e vëzhguara prej tij. KShH-ja shpreh vlerësimet e tija për pjesëmarrjen e votuesve në votime dhe mirëkuptimin e treguar lidhur me vonesat dhe disa probleme të tjera të vëna re në fillimin dhe zhvillimin e procesit të votimit. Megjithë procedurën e komplikuar lidhur me çertifikatat e lindjes së lëshuara para dhe pas datës 1 nëntor 2006, verifikimit krahasues së tyre me rregjistrin e posaçëm në përgjithësi zgjedhësit kanë treguar durim dhe mirëkuptim.
5. KShH-ja vlerëson rolin e policisë para dhe gjatë ditës së votimit, në transferimin e kutive të votimit për në qendrat e numërimit të votave dhe gjatë procesit të numërimit të votave.
6. Media elektronike ka bërë një mbulim të plotë, të drejtëpërdrejtë të gjithë ecurisë së procesit të votimit dhe problemeve të hasura.

II Procedurat për hapjen e votimit

7. Vëzhguesit e KShH-së vëzhguan përgatitjet për fillimin e procesit të votimit. Shumë qendra votimi në Tiranë, Durrës, Elbasan, Korçë, Vlorë dhe Fier u hapën me vonesë, pasi baza materiale ka mbërritur me vonesë, në disa qendra votimi ajo ishte e dëmtuar ose e mangët. Ka patur në disa raste ngatërresa të vulave dhe materialeve të tjera zgjedhore. Për shkak të

mungesës së fotokopjeve të rregjistrit të posaçëm, në shumë qendra votimi ato mbërritën me vonesë. Në përgjithësi, kutitë e votimit u vulosën me kodet e sigurisë dhe mbahej procesverbal.

8. Në disa qendra votimi kishte më shumë fletë votimi se numri i zgjedhësve, ndërsa në zona të tjera kishte më pak fletë votimi. Në përgjithësi, komisionet e qendrave të votimit kishin afishuar udhëzimet e votimit në një vend të përshtatshëm. Por kishte qendra votimi në disa zona të Vlorës, Tiranës, Durrësit që nuk ishin hequr materialet propogandistike.
9. Anëtarët e KQV-së dhe përfaqësuesit e subjekteve zgjedhore jo të gjithë kanë qënë të pranishëm në orën e caktuar për fillimin e përgatitjeve për votim. Kjo është hasur në disa qendra votimi në Tiranë dhe Durrës. Edhe gjatë ditës së votimit ka vazhduar ndërrimi i komisionerëve nga subjektet politike. Mosardhja e autorizimeve të miratimit të tyre ka sjellje vonesa në fillimin e votimit. Gjithashtu, ka patur mungesa të anëtarëve të komisionit; ka patur probleme lidhur me emërimet e komisionerëve në QV në Durrës, Tiranë, Gjirokastrë, etj. Kishte dhe raste si në Gjirokastrë ku anëtarët kishin lidhje familjare me kandidatët për kryetar të cilët janë zëvendësuar në orët e para të mëngjesit të ditës së sotshme.
10. Në disa qendra votimi, fletët model në kutitë e votimit ishin të ngjitura gabim dhe kjo sillte konfuzion tek votuesit. Kjo dukuri është hasur më së shumti në Tiranë.

III. Procedurat e hapjes së votimit

11. Fillimi i votimit në shumicën e qendrave të votimit është bërë me vonesë, me intervale të ndryshme kohore. Vonesat janë shkaktuar për shkak të ardhjes me vonesë të komisionerëve, por në shumicën e rasteve kjo ka ndodhur për shkak të ndarjes jo të plotë të bazës materiale. Në disa zona nuk kishte shkuar rregjistri i posaçëm ose lista e votuesve. Disa nga shkeljet më flagrante të ligjit janë fillimi i votimit pa patur kopjen e procesverbalit të rregjistrit të posaçëm të lëshimit të certifikatave të lindjes të cilat janë hasur në disa qendra votimi në Elbasan dhe Durrës.
12. *Vonesa e hapjes së qendrave të votimit* ka variuar nga ½ në disa orë sidomos në Elbasan Korçë dhe në disa qendra votimi në Tiranë. Fillimi i procesit ka qënë konfuz në shumë zona të vëzhguara. Fillimi i procesit dhe vazhdimi i tij në shumë prej zonave është shoqëruar me debate midis komisionerëve përse i përket dokumentave shtesë të votimit dhe verifikimit të tyre. Në disa qendra votimi të vëzhguara nga ana jonë nuk u zhvilluan zgjedhjet, në disa qendra votimit të Dukagjinit, një qendër votimi në Elbasan, dhe në disa komuna.
13. *Votimi familjar*. Edhe në këto zgjedhje pati raste të votimit familjar ose në grup duke cënuar parimin themelor të fshehtësisë së votës. Ky fenomen u re në Elbasan, Cërrik në disa Komuna Elbasanit, në disa qendra votimi të Tiranës etj. Në disa qendra vendndodhja e kutive të fshehta cënonte privacinë e votës dhe nuk mundësonte ndriçim të mjaftueshëm. Kishte zgjedhës që ankoheshin për vështirësi në dallimin e emrave të kandidatëve dhe të fletëve të votimit sidomos në Tiranë.
14. Megjithëse kodi zgjedhor ndalon që një anëtar komisioni ose vëzhgues subjekti të ndihmojë një zgjedhës të votojë, në disa qendra votimi anëtarë të komisionit, por edhe

vëzhgues partiakë ndihmonin të moshuarit ose persona të tjerë në kutinë e fshehtë. Kjo dukuri është vënë re në Tiranë dhe në Durrës.

15. *Rregjistri i Posaçëm i certifikatave* dhe përdorimi i tij ishte një shqetësim që u has gjatë ditës së votimit. Sipas nenit 181/2 i kodit zgjedhor, pika 2 jo më vonë se 24 orë para datës së zgjedhjeve, zyra e gjendjes civile i dërgon KZQV-së së njesisë vendore përkatëse kopje të rregjistrimit të Posaçëm të vulosur me vulë dhe të nënshkruar nga drejtues të zyrës së gjëndjes civile për certifikatat e lëshuara nga çasti i krijimit të regjistrimit të posaçëm të gjëndjes civile deri një ditë para datës së zgjedhjeve. Jo më vonë se 12 orë përpara fillimit të votimit, KZQV-të i shpërndanë çdo KQV-je të njesisë përkatëse zgjedhore kopje të vërtetuara të lëshuara nga zyra e gjëndjes civile. Në fakt, në shumë qendra votimi në Korçë, Elbasan, Tiranë, Durrës, Vlorë, ky rregjistër mbërriti me vonesë dhe pasi qendra e votimit ishte hapur. Edhe përdorimi i tij, shpesh herë shkaktonte konflikte mes kryetarit dhe nënkryetarit për mospërputhje të emrit në dokumente dhe në atë të listës.
16. *Kontrolli i dokumentave të identifikimit të zgjedhësit nuk bëhej në disa zona.* Në disa qendra votimi, sidomos në Durrës është votuar me pasaporte të skaduar duke paraqitur vetëm atë dokumentacion. Pati raste kur disa certifikata nuk u gjenden të regjistruara në rregjistrin e posaçëm të certifikatave dhe megjithatë janë pranuar nga komisioni. Probleme u vunë re edhe në lidhje me pengesat që i nxirreshin votuesve kur ata ishin pajisur me certifikata të ditëve të fundit pasi nuk janë regjistruar në rregjistrin e posaçëm. Lidhur me përdorimin e rregjistrimit të posaçëm në disa komisione, komisionerët kishin arritur një konsensus për të lejuar zgjedhësit që të votonin me pasaportë të skaduar. Në disa qendra votimi në Durrës nuk janë lejuar të votojnë me certifikata të marra ditën e votimit, pasi nuk figuronin të regjistruara dhe se rregjistri ka ardhur në orën 13:00. Në disa qendra votimi të qytetit e Durrësit edhe në Tiranë pati zgjedhës që nuk u pranuan të votonin pavarësisht se kishin certifikatë të lëshuar gjatë ditës së votimit.
17. *Siguria në zgjedhje dhe përdorimi i bojës së ngjyrosur.* Sipas nenit 100, gërma “dh” boja që timbros zgjedhësin nuk duhet të hiqet para 24 orëve. Vëzhguesit në Fier, Tiranë, Korçë, Elbasan, Durrës informuan që në orët e para të votimit se boja fshihej lehtësisht me alkol, aceton dhe me ujë të ngrohtë. Në disa raste zgjedhësve nuk u është vendosur boja në gisht. Kishte raste kur zgjedhësve nuk u kontrollohej dora nëse ishte e ngjyrosur. Sipas ligjit zgjedhësi duhet të firmosë përbri emrit të tij. Ardhja me vonesë e listave të zgjedhësve ka bërë që votuesit e parë të votojnë duke u mbajtur shënim emrat në një letër të bardhë.
18. *Votimi në qytetin e Tiranës kishte vështirësi teknike.* Zgjedhësit ishin pajisur me 4 fletë votimi. Kishte paqartësi në disa komisione lidhur me nënnyrën e votimit dhe me orientimin e zgjedhësve. Në disa qendra votimi zgjedhësi duke mos e patur të qartë kutinë ku do të hidheshin fletët i kanë hedhur ato jo në kutinë përkatëse.
19. *Votimi i personave me aftësi të kufizuar ose në pamundësi për të votuar* në disa qendra votimi pati probleme. Ligji mundëson votimin nga personat që nuk kanë mundësi të votojnë duke u ndihmuar nga një zgjedhës tjetër, por jo nga anëtarë të komisionit ose vëzhgues të subjekteve politike ose të pavaruar. Komisioni duhet të mbajë shënim lidhur me raste të tilla dhe se një person nuk mund të ndihmojë më shumë se një zgjedhës. Në fakt në disa qendra votimi, zgjedhës të moshave të vjetra janë lejuar të votojnë bashkë dhe në disa raste janë ndihmuar dhe orientuar nga anëtarë të komisionit të qendrës së votimit.

Vëzhguesit kanë pohuar se kishte persona që për arsye fizike kanë patur vështirësi hyrjeje në mjediset e qendrës së votimit.

20. *Listat e zgjedhësve.* Vëzhguesit informuan se pati votues që nuk mundën të votonin pasi nuk gjenin emrin në listë, kishte pasaktësi në regjistrimin e emrit në listë, sidomos në Tiranë. Pothuajse në të gjitha rastet kur konstatoheshin probleme të ndryshme për të cilat komisioni kërkon marrjen e një vendimi ose mbajtjen e një procesverballi, komisionet e qendrave të votimit nuk e kanë bërë këtë gjë.
21. *Votimi i personave të paraburgosur, të dënuarit dhe ushtarakët.* Me marrëveshjen e nënshkruar mes PD-PS, nga Kodi Zgjedhor u hoq çdo dispozitë që kishte të bënte me regjistrin e përkohshëm dhe personat me qëndrim të përkohshëm. Por, pavarësisht nga kjo edhe pa këtë ndryshim sipas ne-neve 76 të pjesës I, neni 63 pika 2 e Kodit Zgjedhor që nuk kanë ndryshuar del se në zgjedhjen e kandidatëve për kryetar bashkie ose të komunave si dhe anëtarëve të këshillave bashkiakë ose të komunës marrin pjesë vetëm zgjedhësit me vendbanim në territorin e bashkisë ose të komunës d.m.th. ata që janë të regjistruar në regjistrin themeltar të gjendjes civile dhe jo të përkohshmit, se në votimet e organeve të qeverisjes vendore duhen regjistruar në listat e zgjedhësve vetëm ata të dënuar dhe të paraburgosur që kanë vendbanimin në njësinë zgjedhore ku ndodhet institucioni. Përsa i përket ushtarakëve, në nenin 107 të Kodit Zgjedhor që nuk është ndryshuar thuhet se në zgjedhjet vendore, zgjedhësit që shërbejnë në forcat e armatosura ose në forcat e rendit votojnë në zonën e qendrës së votimit të vendbanimit të tyre. Ky është një problem që mund të diskutohet në ndryshimet e metejshme që do ti behën kodit zgjedhor.
22. *Emigrantët dhe e drejta për të votuar* Është pretenduar që ka emigrantë që përbri emrit të tyre, sipas ligjit nuk është vënë gërma “E”. Arsyet mund të jenë të shumta. Kështu psh. koha për verifikim shtëpi për shtëpi nuk ka qënë e mjaftueshme ose dhe për mosvlerësim apo pakujdesi etj. E rëndësishme është që personi që do të votojë (emigrant ose jo) të votojë me dokument identifikimi sipas ligjit (Kodit Zgjedhor të ndryshuar) dhe udhëzimeve të KQZ-së. Kjo është një nga detyrat kryesore të KQV-ve. Në vëzhgimet tona në ato qendra votimi që kemi monitoruar si në Vlorë, Tiranë kishte persona që përbri emrit të tyre gjetën gërmen “E” , ndërkohë që nuk ishin emigrantë.
23. *Liria për të votuar.* Procesi i votimit u zhvillua qetësisht pa presione nga kandidatët ose mbështetësit e tyre. Nuk u konstatuan raste të presionit ndaj anëtarëve të KQV-së. Por në disa qendra votimi, për shkak të numrit të madh të komisionerëve, vëzhguesve të subjekteve politike, mjediseve të vogla dhe zgjedhësve që prisnin të votonin, krijohej një situatë kaosi dhe rrëmuje.

IV. Procedurat e mbylljes së votimit dhe numërit të votave

24. *Mbyllja e votimit.* Procedurat për mbylljen e qendrave të votimit, pavarësisht se votimi në disa prej tyre vazhdoi pas orës 18:00 përfundoi pa probleme, me përjashtim të një qendre votimi në qendrën e votimit 1867. Kutitë e votimit dhe kutia me materialet e votimit janë futur në makinë dhe janë shoqëruar për në qendrën e votimit qetësisht dhe kryesisht pa incidente.
25. *Transportimi i kutive të votimit.* Sipas ligjit kutitë e votimit duhet të mbërrijnë brenda 3 orëve në vendin e numërimit të votave. Pothuajse në të gjitha vendet e numërimit, kutitë e

votimit kanë mbërritur me vonesë, për shkak të përfundimit me vonesë të procesit të votimit. Marrja në dorëzim e kutive të KQV-ve nga grupet e marrjes në dorëzim është kryer normalisht. Në ndonjë rast, kutitë kishin të vendosura kodet mbrapsht.

26. *Ngritja e komisioneve të numërimit të votave dhe fillimi i numërimit.* Koha e fillimit të numërimit të votave ka qënë e ndryshme, por në përgjithësi me vonesë, madje në disa qendra në orët e para të mëngjesit. Ka patur edhe raste kur procesi është ndërprerë për shkak të diskutimeve për raste konkrete. Ngritja me vonesë e komisioneve të numërimit të votave dhe trajnimi i tyre gjatë ditës së votimit ose edhe natës, pra gjatë kohës kur duhej të bëhej numërimi i votave ndikoi në fillimin me vonesë të numërimit të tyre. Në disa raste KZQV-të nuk kishin marrë vendime për disa grupe numërimi. Për shkak të kontestimeve dhe moskuptimeve mes anëtarëve të komisioneve të numërimit të votave, mungesës së miratimit të tyre ose mosplotësimit të kriterëve që duhet të plotësojë një anëtar komisioni procesit të numërimit ka ecur ngadalë. Prosesi i numërimit të votave ka ecur ngadalë. Mes anëtarëve të komisioneve të numërimit kanë lindur kundërshti për çështje teknike ose mosjohjes së ligjit. Ka patur komunikime mes anëtarëve të komisioneve të numërimit të votave dhe përfaqësuesve të subjekteve politikë të pranishëm në këtë proces.

V. Komisionet e votimit

27. Për shkak të ndryshimeve në Kodin Zgjedhor, 36 ditë para ditës së zgjedhjeve dhe reduktimit të afateve për shumë procese, KZQV-të u ngritën me vonesë. Vonesa u vunë re dhe në ngritjen e KQV-ve dhe grupeve të numërimit të votave. Kjo nuk kishte si të mos ndikonte në shkeljen e ligjit. Më datë 17 shkurt 2007 në disa zona zgjedhore nuk ishin ngritur komisionet e qendrave të votimit. Partitë përkatëse nuk kishin çuar emrat në KQZ. Gjithashtu sipas informacioneve të vëzhguesve tanë, nuk ishin ngritur ende komisionet e numërimit të votave, të cilat sipas ligjit duhet të ishin ngritur dy ditë para ditës së votimit. Ngritja me vonesë dhe ndërrimi ose zëvendësimi i anëtarëve të QV-së deri në momentin e drekës të ditës së votimit në disa qendra votimi dëmtoan rëndë trajnimin e tyre.
28. KZQV-të, KQV dhe administrimi i procesit të votimit. Anëtarët e komisioneve ishin të patrajnuar ose të trajnuar shumë dobët. Në disa komisione, kishte anëtarë që nuk njihnin procedurat e votimit dhe ligjin. Kishte komisione ku anëtarët përpiqeshin të zgjidhnin çështjet me konsensus, pa marrë parasysh kërkesat e ligjit. Në disa raste KZQV-të nuk përgjigjeshin në kohë në zgjidhjen e shqetësimeve ose problemeve që dilnin.

VI. Të ndryshme

29. *Trasparanca finnaciare e fushatës zgjedhore.* Nga fillimi i fushatës dhe deri në datën 16 shkurt 2007, tërheq vëmendjen fakti i shpenzimeve të shumta. Natyrisht nuk është detyra jonë të llogarisim sa shpenzime janë bërë nga pozita dhe sa nga opozita ose në çfarë mase janë tejkualuar ato në krahasim me sasitë e caktuara nga KQZ-ja. Por duke patur parasysh se edhe në zgjedhjet e mëparshme nuk është bërë transparencë e duhur siç kërkon ligji dhe rekomandimet e OSBE/ODIHR do të sugjerohet që për të parandaluar diskutimet ose akuzat e ndërsjellta të bëhet transparencë e dokumentuar.

30. KShH-ja dhe adresimi i problemeve të votimit

KShH gjatë procesit të votimit por gjithashtu dhe gjatë procesit të numërimit ka bërë ndërhyrjet e saj të nevojshme në KQZ –së, KZQV-të dhe Komisioneve të qendrave të votimit përkatëse.